

ПРОБЛЕМИ РАЗРАДЕ И ИЗВОЂЕЊА ТАКТИЧКИХ ЗАДАТАКА

У нашој војној штампи већ се писало о разради тактичких задатака и то углавном о томе каквим се редоследом и каквим методом разрађују и шта треба да садрже. Изношене су начелне и уопштене поставке о томе каква је њихова сврха и како треба постављати и третирати ова или она борбена дејства. Међутим, досада није било детаљнијег и конкретнијег упуштања у проблематику метода и наше праксе при разради тактичких задатака. Није било критичких осврта на недостатке у датом методу и пракси.

Основни циљ који треба постићи разрадом и извођењем тактичких задатака састоји се у томе да се учесници обуче за вршење својих функционалних дужности у свим видовима борбених дејстава и да што умешније примењују оне форме дејства, које најбоље одговарају свакој конкретној ситуацији. Кроз тактичке задатке питања треба постављати тако да буду динамична и пуна противуречности. Тако састављени задаци много су интересантнији, а учесници се више увежбавају у решавању појединих тактичких проблема, и, најзад, тако много више долази до изражаја борба мишљења која је нужна за успешно спровођење сваког тактичког задатка.

Међутим, има случајева да се кроз нашу праксу, приликом састављања и решавања тактичких задатака, у овом погледу јављају извесни недостаци. У овом чланку покушаћемо да дамо извесне предлоге у циљу њиховог отклањања, а сем тога, жеља нам је да по овим питањима изазовемо дискусију и на тај начин допринесемо побољшању квалитета тактичких задатака.

Приликом проучавања и схватања добијеног задатка, као и процене стварне ратне ситуације, у циљу доношења одлуке (тј. процене непријатеља, својих снага и земљишта, предлога за употребу родова војске, итд.), команданти ће, без сумње, долазити до различитих закључака, који ће, некад мање а некад више, бити супротни једни другима. Та супротност закључака огледаће се у питањима: правца главног и помоћног удара (тежишта одбране), примене маневра, груписања снага и средстава, борбеног поретка, одређивања задатака, итд. Дешаваће се, на пример, да закључак из схватања задатка налаже да се главни удар нанесе десним, а закључак из процене земљишта левим крилом и сл. Мало ће бити таквих ситуација, или их чак и неће бити, да се сви закључци поклапају, али се може десити да већина закључака захтева једно, а остали неко друго решење.

Пошто дође до тако различитих закључака, командант јединице треба да оцени који од њих имају предност, тј. да извуче општи закључак, који ће претстављати реалну основу за доношење правилне одлуке.

Међутим, у пракси има случајева да се закључци из процене и анализе појединих елемената ситуације скоро увек поклапају, тј. подводе под унапред одређену замисао, тако да у задатку нема противуречности, те постаје неинтересантан. У решавању таквих задатака учесници се напрежу да донесу само први закључак, тако да не обраћају довољно пажњу на правилно доношење осталих закључака, јер ће бити исти као и први. На тај начин, тај први закључак (на пример, из схватања задатка или из процене непријатеља) готово редовно претставља основу за доношење одлуке, тако да учесници одмах у почетку извођења задатка долазе до његовог решења. Овومه треба додати да, према методу извођења задатака који је, углавном, најпре анализира закључке учесника, а затим износи своје мишљење да би даље извођење занимања могао наставити по предвиђеном плану.

Очигледно је да такав начин решавања задатака не одговара ономе што се дешава у стварној ситуацији, нити се њиме може постићи задовољавајући наставни ефекат.

По нашем мишљењу, изнети недостаци долазе отуда што разрађивач задатка најпре ствара замисао, а затим тражи одговарајуће земљиште и приступа конкретној разради задатка. Да би та унапред створена замисао била логична и правилна, разрађивач на основу ње подешава тактичку ситуацију у односу на непријатеља и наше снаге, а затим приступа процени ситуације и осталих елемената. Природно је да ће се већина закључака тако монтираног задатка поклапати. Ако се неки закључак унеколико разликује од осталих, тј. ако би отступао од дате замисли, разрађивач га намерно подводи под одлуку, или, ако је то немогуће, онда преудешава елемент из којег тај закључак проистиче да би из његове анализе (процене) произишао онај закључак који одговара његовој већ донетој одлуци, и да би та одлука била што боље поткрепљена.

Горњи недостаци намећу нам потребу да се позабавимо и питањем правилности извесних гледишта и поступака у методу разраде тактичких задатака, који су изнети у неким лекцијама, па и у чланку потпуковника Војновића, у „Војном делу“ број 5/50 год. Тамо се, на пример, предвиђа да разрађивач, после састављања плана разраде задатка, приступа састављању и конкретизацији тактичке замисли, а у тактичкој замисли, на чистој хартији, шематски и у виду легенде, изражава садржај задатка (вежбе). При састављању замисли на чистој хартији разрађивач учртава разним бојама противничке снаге и начин њиховог дејства по периодима борбе. Осим тога шематски се износи: бројни однос наших и непријатељских снага; њихов узајамни тактички однос и распоред: борбени задатак јединице и идеја одлуке; вид маневра и начин дејства у разним етапама борбе, а у виду легенде разни прорачуни, подаци, периоди дејства и др. Да би се избегли шаблон и једноставност, разрађивач треба да саставља замисао тако да учесници раде, тобоже, у условима променљиве, тешке и компликоване ситуације.

Пошто створи такву замисао, разрађивач бира земљиште по карти, на карту преноси замисао, затим излази на земљиште и дотерује замисао, а по потреби врши извесне исправке и уклања нелогичности. Тек после тога следе састављање плана дејства непријатеља, састављање основног задатка и његова методска разрада оним редом, којим тече рад једног штаба у процесу припреме и извођења боја у стварној ситуацији. По таквим гледиштима једино се таквим методом разраде задатака може постићи одређени наставни циљ.

Међутим, ако би се примењивао овакав методски поступак, онда би сама замисао садржавала решење задатка, тако да би још остало да се кроз његову разраду поједина питања детаљишу и конкретизују. То би редовно приморавало разрађивача да све елементе подешава тако да одговарају датој замисли и да је поткрепљују. Поред тога, разрађивач се не би довољно удубљивао приликом процене ситуације, већ би узимао у обзир само оне елементе који потврђују његову већ донету одлуку, а друге елементе, који би изазивали супротне закључке, не би учачао или би прелазео преко њих. Због тога се понекад догађа да се разрађивачеве поставке тешко могу бранити пред учесницима који су до својих закључака, па и до одлуке, дошли правилнијим путем, тј. на основу свестране процене одређене ситуације.

С друге стране, код нас је тешко пронаћи одговарајуће земљиште на основу замисли која је шематски израђена на хартији, тј. земљиште које би одговарало замишљеном плану дејства и наших и непријатељских снага. Можда би се тако могло радити ако се задаци разрађују на потпуно равном земљишту, али и тада, поред осталог, треба узети у обзир положај комуникација, насељених места и водених препрека.

Очигледно је да је овакав начин разраде задатака, у коме се иде обрнутим редом (јер се прво доноси решење, а затим ствара одговарајућа ситуација), неправилан и с методолошке стране.

По нашем мишљењу такође је неодржива тврдња да се наставни циљеви могу постићи само овим методом разраде задатака. Према општем наставном циљу учеснике треба свестрано обучити да дејствују у најразличитијим условима. Да би се тај циљ постигао, у плановима за извођење наставе у школи и у трупи одређује се потребан број задатака које треба извести у условима који би, бар приближно, одговарали стварној ситуацији. Решавањем тако различитих задатака, тј. у различитим условима, учесници ће се најбоље научити да примењују различите форме маневра. Према томе, разрађивач увек зна за које услове треба да разради задатак да би створио одговарајућу ситуацију и тиме се руководи у својој разради, али га то не везује да ради по методу који је раније изложен.

По нашем мишљењу, пре но што приступи разради задатка, разрађивачу је довољно да одреди, например, какав ће бити карактер непријатељске одбране, коју ће армију узети за непријатеља, на каквом ће земљишту разрадити задатак, да ли ће његова јединица дејствовати на главном или помоћном правцу удара, годишње доба и приближан однос снага. (У извесним ситуацијама нека од ових питања могу да отпадне или да се допуне још неким питањима, али, ни у ком случају нису потребна сва питања која би унапред претстављала решење задатка). Затим, имајући већ замишљену ситуацију у основи, разрађивач приступа избору земљишта и постројава непријатељску

одбрану, руководећи се непријатељском тактиком и прилагођавајући је да- том земљишту и оном степену организације који одговара предвиђеном плану. После тога, на основу опште ситуације, разрађивач одређује задатак више јединице, средства ојачања и задатак своје јединице, а затим цени све елементе и изналази најправилније решење. Очигледно је да ће разрађивач који се више удубљује у процену разних елемената долазити до различити- јих и солиднијих закључака.

Да ли ће борбени поредак бити у линији, у два или три ешелона увек треба решавати на основу ширине фронта, јачине снага, дубине задатака, карактера земљишта и средства ојачања. Да ли ће се главни удар наносити на левом или десном крилу, или на центру, није тако важно. То ће увек за- висити од карактера земљишта, задатка јединице, итд. Међутим, треба истаћи да ће долазити и до примене различитих борбених поредака и до различитог избора правца главног удара ако се у различитим условима и на различитом земљишту разрађују и јединицама постављају различити задаци.

Када се ради о одбрани, разрађивач треба да има у виду сличне еле- менте. Он најпре бира земљиште и према њему поставља одбрану, а затим, на основу опште ситуације и тактике датог непријатеља, ствара план напада и разрађује динамику.

Други метод, по коме разрађивач не би радио основни задатак и план дејства непријатеља него их добијао од претпостављеног или неког колек- тива и разрађивао истим редом као и учесници, био би бољи и логичнији, јер се не би дешавало да се ситуација подешава према унапред донетој одлуци, него би одлука произилазила из анализе ситуације. У сваком слу- чају, оба предложена метода требало би продискутовати и проверити кроз нашу праксу.

Међутим, у пракси, разрађивачи се најчешће не придржавају у потпу- ности гледишта које смо изнели на почетку због тога што наилазе на тешкоће у избору земљишта. Зато они обично прво нађу земљиште, затим стварају општу ситуацију и, према земљишту, доносе замисао, а тек после тога по- дешавају остале елементе. Али и такав поступак има сличне недостатке као и изложени метод неких лекција.

Свакако, разрађивач треба да има неку замисао пре него што приступи разради задатка. Та замисао не сме да буде потпуно решење. Она треба да садржи само најнужнија питања на основу којих се задатак може разрадити у духу датог плана обуке и наставног циља, јер се посебни наставни циљеви могу постићи и по методима које смо предложили.

Задаци се обично разрађују само за један одређени период борбе, тако да се учесници више обучавају у припреми и организацији него у ко- мандовању јединицама у току извођења боја. Тако, на пример, у задацима за напад углавном се разрађује динамика до извршења ближег, а ретко када до извршења следећег задатка дате јединице. Ретки су задаци у којима се темељито обрађује дејство другог ешелона и руковођење њиме, већ се обично донесе одлука за његово увођење и на томе се динамика заврши. (И у периоду припрема, кроз организацију садејства, планирају се детаљно дејства јединица до извршења ближег, а у грубим цртама и следећег

задатка. На основу тога се обично разради динамика, ретко када са већим отступањима, тако да учесници прелазе само оно што је планирано и предвиђено у процесу припреме. Због тога динамика није довољно интересантна и не даје нужне резултате). Тако се, на пример, на једној командноштабној ратној игри десило да учесници нису знали да раде у улози команданта батаљона који је био у другом ешелону, тј. нису знали како да поставе задатке, шта садржи заповест, да ли треба да је издају, итд. Чак ни руководство вежбе није било сигурно у томе, тако да је било присиљено да изда нека упутства на основу улоге другог ешелона. Увођењу у бој других ешелона и њиховом начину дејства требало би убудуће поклонити знатно већу пажњу због тога што та питања досада нису довољно разматрана ни у нашој ни у страниј војној штампи. То је утолико потребније што се увођење других ешелона врши у различитим и компликованим ситуацијама, тако да су веома различити не само поступци увођења, већ и њихова дејства.

Да би се отклонили наведени недостаци и обезбедило свестраније обучавање кадра решавањем тактичких задатака, поред осталог, потребно је да се динамика разрађује на већу дубину. На тај начин занимања из динамике изводила би се по неколико дана, а учесници би у једном задатку решавали више супозиција. Ако нека јединица не би могла да дејствује на велику дубину (услед исцрпљености и претрпљених губитака), онда би учеснике требало стављати у улоге команданата јединица других ешелона. Оваквим задацима, који се могу спроводити и на карти и на земљишту, учесници би се темељитије обучавали у командовању јединицама у најразличитијим условима (нападу на различитом земљишту, на различиту непријатељску одбрану, на разна насељена места, водене препреке, теснаце, у нападу ноћу, итд.), тако да би морали примењивати разне маневре уз свестрану самоиницијативу.

Иако се у корпусним задацима (и виших јединица) динамика разрађује на нешто већој дубини, тј. до пробоја првог, а некад и другог одбранбеног појаса, то ипак није довољно, јер сам командант корпуса командује јединицама, доноси одлуке и даје уопштена и кратка наређења из којих се не види организација и конкретно извођење тих дејстава, нити рад нижих команданата, њихових штабова и јединица у различитим условима. Према томе, таква пракса не пружа могућност да се и нижи командни кадар обучава у командовању јединицама кроз тактичку дубину пробоја. Зато је потребно да се динамика потпуније разрађује и у задацима који обухватају рад дивизија, пукова и нижих јединица. Такође није оправдано гледиште неких другова који сматрају да јединице ретко кад дејствују даље од свог следећег задатка и да је њихова улога мање важна, чак и онда ако би дејствовале и на већој дубини. Међутим, јединице дејствују на много већој дубини од својих следећих задатака, зависно од ситуације, карактера непријатељске одбране, расположивих снага, итд. Осим тога, увођењем другог ешелона привремено се извлачи из борбе само мањи део снага првих ешелона, док већи део продужава дејство.

Неки сматрају да се у разради задатка не може провести лук или батаљон кроз већу дубину непријатељске одбране, наводно, због тога што те јединице имају врло узан фронт на коме је незгодно разрадити динамику на

већој дубини. Међутим, ово није оправдано, јер се у разради динамике, у појединим супозицијама, ситуација износи не само за те јединице, већ и за суседне.

У задацима дивизије, корпуса и виших јединица, било би корисно да у динамици учесници добијају и улоге команданата нижих јединица, како би се свестраније вежбали и у директном спровођењу одлука и наређења претпостављених старешина.

У динамици боја шаблонски и круто се примењују поједине правилске одредбе, на пример, у погледу примене противнапада, увођења других ешелона, итд., тако да се ова питања готово увек подједнако постављају у свим задацима. Међутим, у стварној ситуацији борба се неће увек одвијати онако како је запланирана или предвиђена у правилима. На пример, непријатељ неће увек увести батаљонске резерве да би поврадио другу траншеју, или пуковске резерве у противнапад на трећу траншеју, итд., а и наше јединице неће увек уводити друге ешелоне после извршења ближих задатака, и сл. Учесници се лакше сналазе ако се динамика разради онако како је предвиђено организацијом садејства, али тада и мање науче. У наставној пракси скоро се редовно дешава да непријатељ употреби своје друге ешелоне и резерве пре него ми, без обзира да ли се налази у одбрани или нападу. Уопште, у задацима се предвиђају непријатељска дејства онако како нама више одговара, тако да се често добија утисак као да имамо посла са слабијим непријатељем. У задацима из организације и извођења одбране у динамици се скоро увек поставља да је непријатељ у почетку самог напада успео да се уклони у нашу одбрану, иако то у рату није редован случај, пошто се дешава да и по неколико пута врши узалудне нападе. Зато, у појединим задацима, треба давати и такве претпоставке према којима непријатељ није успео да се уклони у нашу одбрану у почетку напада, с тим да се касније покаже његов успех и продужи извођење динамике у дубини наше одбране.

У току извођења динамике понекад се дешава да се противнападима наших снага непријатељ одбацује по неколико пута пред предњи крај и да је сваки пут у стању да брзо поново пређе у напад и постигне већи успех него што га је раније имао, иако би, према ситуацији, привремено морао да одустане од даљег напада.

У вршењу противнапада наших јединица даје се основна улога резервама и другим ешелонима, а мало се користе искуства из нашег рата. Не види се улога и значај учешћа у противнападу оних јединица које се бране пред непријатељем, нити се практикују њихови противнапади без учешћа других ешелона и резерви. Међутим, наше искуство је показало да могу одиграти врло велику улогу и изоловани противнапади оних јединица које се бране, само ако се изврше у правом моменту. У току динамике дешава се и то да непријатељ при самом паду мрака застане на достигнутој линији и да наше јединице одлажу извршење противнапада за сутрадан иако су биле способне да га раније изврше. На тај начин непријатељ се оставља на миру у току целе ноћи и пружа му се могућност да побољша своју ситуацију. Ми смо грамо да у задацима треба више примењивати ноћне противнападе у одбрани, јер они могу бити успешни и са незнатним губицима, тим пре што наше јединице добро познају земљиште и што непријатељ није солидно припремљен

за одбрану, тако да често пута постоје повољни услови да се непријатељу нанесу велики губици, па чак и да се разбије и одбаци на полазне положаје. Осим тога, ноћу се и са мањим снагама могу заморити и веће непријатељске снаге, тако да ће непријатељ бити присиљен да их ујутро замени ако буде желео да продужи напад. Искуство из нашег рата је потврдило да је непријатељ, после нашег ноћног противнапада, у већини случајева, остајао на положајима један или два дана, ако није имао свежих снага за продужење напада.

Противнапади наших јединица не изводе се ни онда када се непријатељ концентрисао за напад испред нашег предњег краја, иако их је могуће изводити на извесним секторима фронта и без обзира на то што могу бити корисни не само у циљу добијања у времену, него и за наношење губитака непријатељу. Они могу бити и врло успешни, јер непријатељ баш тада не очекује нека озбиљнија офанзивна дејства наших јединица. Због тога би требало да се задаци и динамика разрађују тако да се стварају онакве ситуације какве ће се дешавати у рату, да се предвиђају различита дејства, опступајући и од правилских одредби ако је то потребно.

У намери да се покаже један маневар или да се обради неко важно питање понекад се иде на штету осталих питања, тако да често пута долази до нелогичности и неприродних ситуација. На пример: хоће да се покаже окружење непријатељских снага на главном положају стрелачким пуком, иако за то нема услова због ширине фронта, карактера земљишта и непријатељске одбране; или, хоће да се покаже обухват или обилазак, иако за то није створена погодна ситуација, те се дешава да се јединице упућују правцима којима би тешко прошле или чак не би могле да прођу пре но што би се ликвидирао непријатељ кога треба окружити или обухватити, итд. Тако, на пример, у једном задатку се желело да се обради наставно питање „окружење и пробој из окружења“ у оквиру стрелачке дивизије, а није се водило рачуна о логичности ситуације. У овом случају, приликом састављања задатка сопствена одбрана је тако постројена како би се ретко када дешавало у стварној ситуацији. Наиме, један део одбране намерно је истурен напред, тако да су снаге браниоца доведене у врло незгодан положај само за то да би се непријатељу створили услови за окружење. Ако се желела обрада таквог наставног питања, онда је одбрану требало онако организовати како би се организовала и у стварној ситуацији, с тим да се у даљој разради задатка у динамици створи таква ситуација која ће неминовно морати да доведе до окружења браниоцевих снага. Има случајева да се у неким задацима, када дође до окружења, јединице преко ноћи остављају у окружењу само зато да би се показао пробој по дану, ма да то нема никакве везе са даљим планом дејства, иако је познато да су ноћу најбољи услови за пробој. А када се жели да се прикаже пробој дану, онда треба створити такву ситуацију да она буде у склопу општег плана дејства. По нашем мишљењу, ови се недостаци дешавају баш због тога што се динамика разрађује на малој дубини, тако да у њеним границама није могуће обрадити све маневре и начине дејства. Када би се динамика разрађивала на већој дубини, било би више повољнијих и реалнијих услова за обраду сличних наставних питања.

Кроз супозиције се уопште не види самоиницијатива потчињених старшина, него изгледа да дејствују искључиво по наређењима претпостављених, иако би требало давати и такве супозиције на основу којих би потчињени морали дејствовати не само према наређењу претпостављеног, већ и по својој иницијативи, зависно од конкретне ситуације, као што се то у стварности и дешава.

Према динамици изгледа да се јединице круто држе својих праваца и граница, јер се ретко догађа да у неком задатку нека јединица, зависно од ситуације, може да дејствује и ван одређених граница и правца. У стварној ситуацији дешаваће се да јединице морају мењати правац, прелазити ван својих граница и дејствовати на секторима и правцима других јединица. Ово ће се особито дешавати када јединице воде маневарску одбрану или када се бране или нападају на широком фронту.

Дешава се да се задаци круто разрађују и изводе према општем плану дејства, те се у пракси често наилази на извесне тешкоће и пропусте. На пример, иако је непријатељска одбрана тако постављена да би на датом отсеку било правилније да се напад изврши ноћу, ипак се од тога одустаје само зато што то не би одговарало општем плану дејства. Могли бисмо навести неколико примера у којима је напад вршен дању и поред тога што су постојали озбиљни разлози да се напад врши само ноћу (јер би дању јединице имале осетне губитке и велике тешкоће). У стварној ситуацији биће случајева да ће јединице на извесним правцима вршити нападе ноћу, иако је општим планом било предвиђено да се напада дању. То се може вршити у циљу привлачења главних непријатељских снага на споредни правац, или у циљу овлађивања одређеним земљишним објектима да би се створили повољнији услови за напад главних снага, развој успеха, и сл. Зато би у решавању тактичких задатака требало дозволити да учесници, на основу опште и конкретне ситуације, одлучују о томе да ли треба извршити напад дању или ноћу. Међутим, треба, свакако, тежити да се стварају природне ситуације које ће у потпуности одговарати оним дејствима која су предвиђена у општем плану, како учесници не би били принуђени да прихватају неправилније решење.

Разрађивачи задатака, па и сами учесници, често се поводе за решењем задатка вишег команданта које је изложено у основном задатку. Тако, на пример, ако је у основном задатку командант корпуса предвидео да нанесе главни удар деснокрилном дивизијом, дешава се да ће разрађивач задатка, па и учесници (који су у улози команданта левокрилне дивизије), без темељите процене ситуације, донети одлуку да и левокрилна дивизија треба да нанесе главни удар десним крилом, без обзира на то што ситуација налаже да се удар нанесе центром или левим крилом. Очигледно је да је то потпуно погрешно. Ако претпостављени старшина (у овом случају командант корпуса) није изричито одредио правац главног удара потчињеној јединици (поготову ако се она налази на помоћном правцу), потребно је да потчињени командант одреди правац главног удара своје јединице после свестране процене ситуације, водећи при томе рачуна и о општем извршењу задатка претпостављене инстанце.

Ради бољег наставног ефекта било би корисно да се у основним задацима не даје потпуна идеја вишег команданта, већ само неки елементи на

основу којих учесници могу дубљим размишљањем да открију одлуку више инстанце. То се већ показало као корисно у неким задацима, али се не практикује редовно. Осим тога, требало би стварати и такве ситуације у којима главни удар једне јединице, у почетној фази, привидно отстапа од идеје вишег команданта, али тако да се у даљој фази доведе у сагласност са одлуком вишег команданта.

Процена својих и непријатељских снага и њихово упоређивање врши се скоро увек шаблонски. Ту се узима у обзир само математички однос и врши механичко упоређивање. Тако, на пример, при одређивању сопствених снага на ово или оно место у борбеном поретку, одлучујуће је која од јединица има више људства и наоружања, те она и добија важније место у борбеном поретку. На основу овога често пута се врше и непотребна прегруписавања, иако у бројном стању јединица обично постоји минимална разлика (1—3%).

Скоро никада се не дају претпоставке о морално-политичком стању јединица и њиховој борбеној способности, о стању и способности кадра, итд., па се ови важни елементи и не узимају у обзир, иако је искуство, особито у нашем рату, показало да су морално-политичко стање и борбена способност играле врло велику улогу и често елиминисали утицај разлике у бројном стању људства и наоружања на исход борбе. Мало је случајева да су све јединице у пуку или дивизији једнаке по морално-политичком стању и борбеној способности. У извесним ситуацијама или у одређеном периоду, у овом погледу, једна од јединица има предност над другима. У рату је било много случајева да једна јединица, бројно слабија, извршава боље задатке захваљујући бољем морално-политичком стању и борбеној способности јединица и кадра.

Често пута се занемарује и питање да ли су јединице учествовале у борби и колико. При упоређивању наших и непријатељских снага упоређују се водови, чете, батаљони, итд., иако понекад бива велика разлика у формациском саставу између наших и непријатељских јединица. Према математичком упоређивању испада да су обе армије по својим квалитетима једнаке ако су бројно исте.

У већини случајева за непријатеља се узима једна одређена армија, а било би много боље да се узимају разне армије, јер се оне увек разликују једна од друге по тактици, наоружању и квалитету, а то, свакако, захтева и различита дејства наших јединица и различит однос снага у сваком задатку. У задацима треба давати и претпоставке о морално-политичком стању и борбеној способности јединица, водећи рачуна да се остане у границама реалности. При томе се треба руководити стварним стањем у нашој армији и у оној армији која се узима за непријатеља, имајући у виду и перспективу њиховог развоја.

И при упоређивању ватрених средстава и борбене технике не узима се увек у обзир квалитативна разлика између ових или оних ватрених средстава или технике већ само њихов математички однос. То долази отуда што се тежи да процена и прорачун односа снага буду што једноставнији. Међутим, било би много боље да се, бар у општим цртама, изнесе и њихова квалитативна разлика, јер би се, између осталог, учесници боље упознали са наоружањем и техником ове или оне армије. Понекад се упоређују ПТ оруђа

једна са другим иако то нема сврхе, јер она не воде борбу између себе. Било би правилније да се ПТ оруђа упоређују са непријатељским тенковима и осталим циљевима по којима ће дејствовати да би се дошло до реалније процене о томе да ли имамо довољно ПТ оруђа.

У тактичким задацима врло мало се дају претпоставке о дејствима партизанских снага и о убацивању сопствених снага у непријатељску позадину. Пошто ће до тога вероватно долазити и у будућем рату, корисно је да се учесници обучавају у координацији дејства регуларних, партизанских и убачених јединица.

Приликом решавања задатака учесници првипут излазе на земљиште за време командантског рекогносцирања, а дотле раде на доношењу одлуке по карти, иако у основном задатку редовно стоји да је борбена заповест примљена на земљишту, као што се и дешава у стварној ситуацији. Због тога учесници нису увек у стању да само помоћу карте уоче све карактеристике земљишта (нарочито ако су карте слабе и застареле), те могу доћи до погрешних закључака и донети погрешну одлуку. Зато би било корисније и правилније да учесници изађу на земљиште пошто добију задатак, или да приме основни задатак (заповест претпостављеног) на земљишту, а потом да приступе раду на доношењу одлуке.

Пошто се у наставној пракси претходна одлука скоро увек доноси по карти, тј. без претходног изласка на земљиште, постоји могућност да се приликом процене непријатеља, а особито земљишта, донесу и неки погрешни закључци (чак и онда ако су карте добре и ако их референти добро читају). Међутим, у стварној ситуацији команданти ће понекад, пре реферисања, изводити своје референте на земљиште да би га донекле упознали пре но што приступе припреми реферата. Таквим методом омогућава се потчињеним у штабу да са пуном сигурношћу отпочну са припремом и организацијом борбе, а добија се и у времену. То ће бити могуће и корисно у оквиру пука и дивизије ако се јединице, приликом добијања задатка, налазе у непосредној близини свога правца дејства, особито када се ради о благовременој организацији одбране. На пример, ако би командант пука (који је био на рекогносцирању и примио заповест на земљишту које је добро упознао) по свом доласку у штаб тражио да му начелник штаба и начелник I отсека (који се користе само картом) процене земљиште, очегледно је да би од тога имао мало користи.

Ако се претходна одлука доноси само по карти, било би нормално да по изласку на рекогносцирање претрпи мање или веће измене. Међутим, у нашим задацима претходне одлуке се редовно ни у чему не разликују од коначних, због тога што разрађивач излази на земљиште пре но што разради претходну одлуку, тако да при њеном доношењу има јасну слику земљишта.

Приликом разраде задатака неки разрађивачи без потребе губе много времена на ситницама и понављају извесне одредбе по неколико пута. Тако, на пример, методска упутства за свако занимање у једном комплетном задатку обично заузимају простор од 20—30 куцаних страница. У сваком од тих упутстава се понавља: како треба извести занимање, како и када извести консултације, како анализирати добре и лоше стране рада учесника, итд. Поред ових упутстава за сваки задатак се обично разрађује и план задатка.

у којем се, такође, прецизирају циљ, метод, време држања консултација, начин извођења, начин вршења анализе, итд., и то за свако занимање. Очигледно је да су тада потпуно сувишна методска упутства уз свако занимање, или, у крајњем случају, она могу бити сведена само на оно што је карактеристично за дато занимање, ако то већ није наглашено у општем плану. Осим тога, било би корисније да се напише једно опште методско упутство у коме би се сажето изнела она питања која су заједничка за сва занимања или групу занимања и на крају навеле специфичности за поједина занимања.

И садржај задатка се превише детаљише, иако то није увек потребно. Само онда када задатак изводе неискусни руководиоци (наставници), треба га разрадити детаљније.

Приликом разраде и извођења задатка не води се довољно рачуна о томе по којим питањима учесници стоје боље или слабије, већ се задаци обично разрађују по неком устаљеном реду и плану, а наставна питања шаблонски преносе са једног задатка на други. Скоро у сваком комплетном задатку обрађују се сва питања (занимања) и свима се придаје исти значај (зависно од њиховог обима и садржаја), без обзира што су учесници нека питања толико усвојили да на њих не би требало губити време. С друге стране, дешава се да разрађивачи претерано користе раније разрађене задатке и обрасце, тако да се понекад исте формулације преносе са једног на други задатак, само што се примене на друго земљиште. Само по себи је јасно колико су такве појаве штетне и непожељне.

Веће део задатака односи се на пробој или на организацију и извођење позиционе одбране, претежно на равничастом земљишту, тако да се командни кадар највише обучава у тим видовима борбених дејстава, као да су она најчешћа борбена дејства у рату. Међутим, када би анализирали све нападне и одбранбене акције и операције једне армије, сигурно би дошли до закључка да на услове позиционе одбране, односно пробоја, долази много мањи проценат него на остале услове и видове борбених дејстава. Поборници овакве праксе сматрају да ће се командни кадар, ако се буде обучио да решава задатке под најтежим условима, брзо и лако сналазити при њиховом решавању под лакшим и повољнијим околностима. Са овим се начелно слажемо, али је тај принцип у овом случају неправилно примењен. Наиме, пробој позиционе одбране захтева друкчији начин дејства него напад на непријатеља који је прешао у одбрану на брзу руку или напад на насељено место, форсирање реке, гоњење, окружење, итд., који, сваки за себе, захтевају специфичан, одређен начин дејства. Према томе, јасно је да ће се командни кадар боље сналазити при извођењу пробоја, односно позиционе одбране, него у осталим условима, без обзира што су они по својој природи релативно лакши. По нашем мишљењу, ово би питање требало поставити тако да се командни кадар обучава у свима условима извођења борбених дејстава у оној размери у којој су се одиграла у последњем, или се могу очекивати у евентуалном будућем рату, с обзиром на развој технике и на услове у којима би наша земља могла водити рат. Стварањем тежих ситуација у тако различитим условима најбоље се може остварити принцип обучавања командног кадра у извођењу борбених дејстава под тежим околностима.

У савременим условима борбена дејства се одвијају скоро непрекидно, тј. дању и ноћу. Прекиди борбе у прошлом рату били су ретки, а то је, наравно, зависило од ситуације и плана дејства. По паду мрака борбена дејства су прекидале обично јединице оних армија у којима је морално-политичко стање било слабо и чији борци нису имали довољно свести и самоиницијативе. Међутим, противно искуствима из прошлог рата, а особито нашим, наши тактички задаци се обично тако монтирају да се дејства прекидају падом мрака или, пошто се са оперативним временом не долази до пада мрака, остаје неизвесно да ли ће јединице продужити дејство или не. У тактичким задацима највише се запостављају борбена дејства ноћу у оквиру пука, дивизије и виших јединица. То је свакако велики недостатак наших тактичких задатака ако се имају у виду наша ратна искуства и перспектива примене ноћних дејстава у будућем рату, тим пре што се овом питању поклања више пажње у обуци трупе.

Наведени недостаци, који су великим делом пренети из совјетских школа, умногоме ометају коришћење наших искустава у разради тактичких задатака, због тога што шаблон у форми и методу разраде задатака и постављању наставних питања изазива и шаблон у садржају. Ако би разрађивачи ишли упорније линијом усавршавања метода разраде и употпуњавања садржаја, они би у задатке уносили више личних искустава из рата и нашег већ обрађеног искуства.

Кроз разраду тактичких задатака ми смо учинили извешан напредак у одређивању норми (ширина фронта, ојачавање, постављање задатака, итд.) за поједине јединице, које више одговарају нашим условима. Међутим, и поред ових промена, задржали смо, углавном, исте принципе дејства у погледу примене маневра, употребе родова војске, темпа продирања у дубину, решавања појединих питања у динамици, итд. Ово је, по нашем мишљењу, погрешно, јер промена услова у којима једна јединица дејствује захтева извесне промене и у тактици дејства.